

Anna Jankowiak

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

NAPŁYW BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH DO POLSKI W LATACH 2003-2004 ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM INWESTYCJI ZE STANÓW ZJEDNOCZONYCH

1. Wstęp

Polska gospodarka, aby móc się rozwijać, potrzebuje bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Proces napływu BIZ do Polski został zapoczątkowany po okresie transformacji ustrojowej i osiągnął najwyższy poziom pod koniec lat dziewięćdziesiątych i w 2000 roku. Polski rząd, reprezentowany przez premiera Kazimierza Marcinkiewicza, zapowiedział, że również w 2006 r. poziom inwestycji zagranicznych sięgnie 10 mld dolarów. Ta perspektywa wydaje się realna ze względu na fakt uplasowania się Polski na drugim miejscu wśród państw Europy Środkowo-Wschodniej pod względem napływu BIZ w 2004 roku [UNCTAD 2005]. Polska jest z roku na rok coraz atrakcyjniejszym miejscem dla inwestorów zagranicznych, którzy w ramach procesów globalizacyjnych przenoszą swoją produkcję lub usługi do krajów, które proponują im lepsze do tego warunki. Niewątpliwie do poprawienia obrazu Polski w oczach zagranicznych podmiotów przyczyniła się akcesja do Unii Europejskiej. Inwestorzy pozytywnie oceniają polski wzrost gospodarczy, przemiany rynkowe, rosnące zaangażowanie władz lokalnych w przyciąganiu obcego kapitału, jak również wykwalifikowaną kadrę kierowniczą i jej zaangażowanie w pracę w koncernach zagranicznych. Z drugiej jednak strony według raportu IMD z 2004 r. Polska znajduje się na 57 miejscu na 60 krajów pod względem konkurencyjności gospodarki. Autorzy raportu źle ocenili działalność polskiego rządu czy stan infrastruktury w kraju. Jednak powodzenie w przyciąganiu coraz to szerszych strumieni inwestycji zależy także od wielu innych czynników, które działają na naszą korzyść i dlatego odnotowuje się wzrost napływu BIZ do Polski.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie i w Polsce w latach 2003-2004, ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji amerykańskich w naszym kraju. Temat ten jest szczególnie interesujący ze względu na fakt, iż Stany Zjednoczone są największą potęgą gospodarczą na świecie i jednocześnie największym eksporterem i importerem BIZ w ostatnich latach.

2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – ujęcie teoretyczne

We współczesnej gospodarce światowej BIZ są nie tylko przepływem kapitału między krajami, lecz również formą produkcji międzynarodowej. Ten typ inwestycji zagranicznych jest konsekwencją decyzji o prowadzeniu działalności gospodarczej i osiągania zysków. Przedsiębiorstwa, które poprzez BIZ stają się przedsiębiorstwami międzynarodowymi, tworzą filie na terenie kraju przyjmującego te inwestycje, a przez to rozszerzają swoją działalność produkcyjną lub inwestycyjną na więcej niż jeden kraj.

Przez bezpośrednie inwestycje zagraniczne rozumie się „inwestycje wywołujące długotrwały związek, przejawiający trwałe zainteresowanie jednostki osiadłej w określonym obszarze gospodarczym (inwestor bezpośredni) jednostką osiadłą w gospodarce innej niż gospodarka inwestora. Celem BIZ są działania w formie zakupu udziałów w firmach istniejących lub budowa nowych zasobów wytwórczych czy usługowych (*greenfield investment*), które prowadzą do objęcia efektywnej kontroli (lub współuczestniczenia) w zarządzaniu przedsięwzięciem. Głównym kryterium wyróżnienia inwestycji bezpośrednich jest zamiar prowadzenia i osiągania zysków z działalności gospodarczej. Z reguły te inwestycje mają charakter długoterminowy” [*Biznes międzynarodowy...* 2000, s. 109].

Przedsiębiorstwo, które nosi się z zamiarem dokonania bezpośredniej inwestycji zagranicznej na terenie innego kraju, stoi przed poważnym dylematem związanym z tą decyzją. Przede wszystkim wątpliwości budzi sam fakt zamiaru podjęcia tego typu inwestycji. Problemem jest także wybór sposobu inwestowania i kraju przeznaczenia tej inwestycji. Wszystkie te czynniki przyczyniły się do powstania klasyfikacji strategicznych motywów inwestowania zagranicznego, do których należą:

- poszukiwanie rynków zbytu – jest to najczęstszy motyw podjęcia inwestycji za granicą przez inwestora zagranicznego, który przejawia chęć zaspokojenia potrzeb rynku lokalnego;
- poszukiwanie źródeł surowców naturalnych – ten motyw wśród inwestorów zainteresowanych traci na znaczeniu, gdyż dostęp do surowców naturalnych nie jest jedyną podstawą przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa;
- poszukiwanie efektywności produkcji – poszukiwanie czynników o znacznej wydajności i zaniżonej wycenie;
- poszukiwanie *know-how* i technologii;

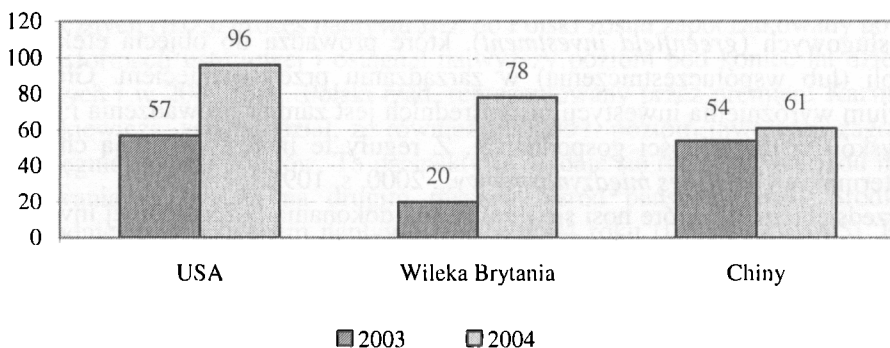
- poszukiwanie stabilizacji i bezpieczeństwa politycznego – będącego gwarantem nietykalności własności prywatnej inwestora [Biznes międzynarodowy... 2000, s. 119-120].

Ogólnie wyżej wymienione czynniki można podzielić na dwie grupy: czynniki związane z kosztami i czynniki związane z zyskami. Jednak nie tylko motywy podejmowania inwestycji zagranicznych odgrywają znaczącą rolę w procesie decyzyjnym. Do innych czynników zaliczyć należy także zdobytą wcześniej pozycję na rynku wewnętrznym, warunki konkurencyjne panujące na rynku kraju przyjmującego BIZ czy posiadane własne *know-how*.

3. Światowe napływy BIZ w latach 2003-2004

Wartość napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2004 r. w skali światowej osiągnął poziom 648 mld USD. Wielkość ta zmieniła się w stosunku do roku poprzedniego o 2%.

Według danych z UNCTAD World Investment Report 2005 dominującą pozycję utrzymują Stany Zjednoczone, które są liderem zarówno pod względem napływu, jak i odpływu BIZ. Drugie miejsce w 2004 r. zajęła Wielka Brytania, a trzecie Chiny, które utraciły drugą pozycję uzyskaną w 2003 roku (rys. 1).

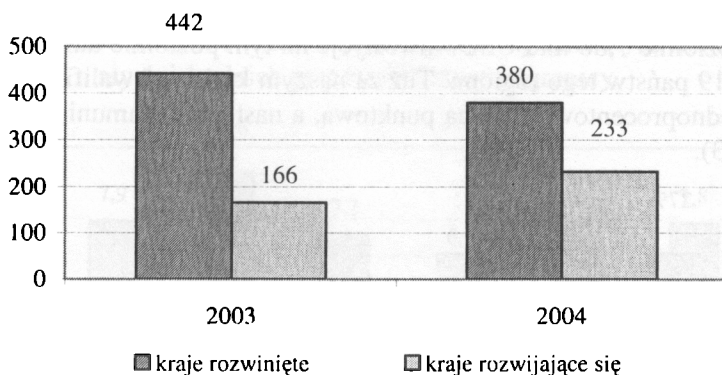

Rys. 1. Kraje o największej wartości napływu BIZ w latach 2003 i 2004 (w mld USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD... 2004; 2005].

Od lat dziewięćdziesiątych poważnie wzrasta znaczenie krajów rozwijających się w światowych przepływach BIZ. Napływ BIZ do krajów rozwijających się stanowił 40% ogólnej wartości światowych napływów BIZ i osiągnął poziom 233 mld USD. Porównując dane z lat 2003-2004, notuje się spadek wartości napływu BIZ do krajów rozwiniętych o 14%, natomiast napływ BIZ do krajów rozwijających się wzrósł o 40,3%. Wzrost napływu BIZ do krajów rozwijających się można tłumaczyć działalnością korporacji transnarodowych, które dążą do poprawy swo-

jej konkurencyjności poprzez ekspansję na te rynki, i poszukiwaniem przez nie nowych sposobów ograniczania kosztów. Zwiększenie tego napływu można tłumaczyć również rosnącymi kosztami niektórych surowców w krajach rozwiniętych. Taka sytuacja pozwala sądzić, iż wzrost wielkości napływu BIZ do krajów rozwijających się będzie kontynuowany.

Rys. 2. Napływ BIZ do krajów rozwiniętych i rozwijających się w latach 2003 i 2004 (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD... 2004; 2005].

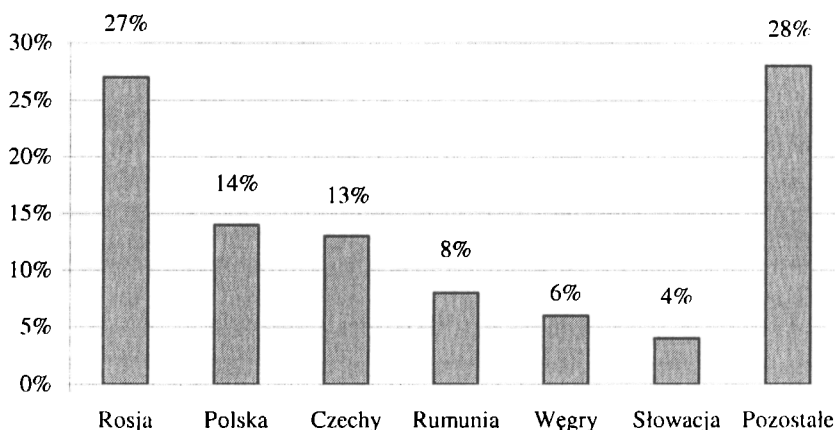
Wśród krajów rozwijających się pozycję dominującą zajmują kraje azjatyckie, do których w 2004 r. napłynęły BIZ o wartości 148 mld USD, a tym samym wzrosły w porównaniu do roku poprzedniego o 47%. Dzieląc Azję na regiony, najwięcej BIZ w 2004 r. napłynęło do Azji Wschodniej (71%), a na drugiej pozycji znalazła się Azja Południowo-Wschodnia (18%). Niekwestionowanym liderem tej części świata są Chiny. Napływ BIZ do Chin w 2004 r. stanowił 26,18% łącznego napływu BIZ do wszystkich krajów rozwijających się.

4. Napływ BIZ do Polski i innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2003 i 2004

Według danych Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) napływ BIZ do Europy Środkowo-Wschodniej charakteryzuje się dużymi wahaniami. Inwestycje w tym regionie świata nieprzerwanie rosły na przestrzeni lat 2001-2002, natomiast zanotowano spadek ich napływu w 2003 roku. Wartość ulokowanych tam inwestycji wynosiła kolejno: w 2001 r. – 26,4 mld USD, w 2002 r. – 31,2 mld USD, a w 2003 r. – 27 mld USD. Odmienną sytuację zanotowano w 2004 r., kiedy to, według danych publikowanych przez PAliIZ, kapitał zainwestowany w krajach tego regionu kształtował się na poziomie

36,5 mld USD. Tendencję wzrostową napływu BIZ w tym regionie można tłumaczyć rozszerzeniem Unii Europejskiej i powiązaniem z tym ponownym wzrostem zainteresowania inwestorów lokowaniem BIZ w tej części świata.

Wśród krajów tego regionu najwięcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych przyciągnęła w 2004 r. Rosja. Wartość inwestycji została wyceniona na 10 mld USD, co stanowiło 27% ogółu BIZ w tym regionie. Za Rosją uplasowała się Polska z BIZ na poziomie 7,86 mld USD. Inwestycje na tym poziomie dały Polsce drugie miejsce na 19 państw tego regionu. Tuż za naszym krajem skwalifikowane zostały Czechy z jednoprocentową różnicą punktową, a następnie Rumunia, Węgry i Słowacja (rys. 3).

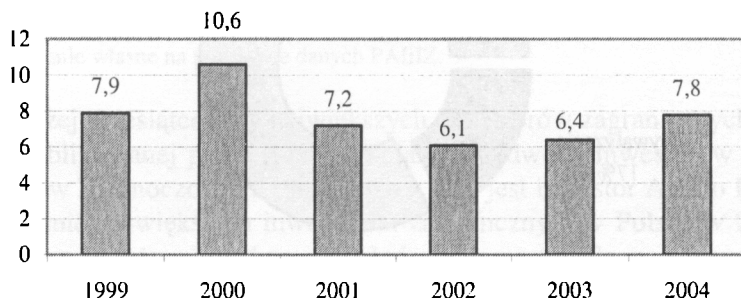

Rys. 3. Napływ BIZ do krajów Europy Środkowo-Wschodniej w 2004 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD... 2005].

Na podstawie danych PAliIZ dotyczących przepływu BIZ na świecie można wysunąć wniosek, iż 2004 r. był dobrym rokiem dla Polski. Nastąpiło ożywienie w sferze napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do naszego kraju po trzyletnim spadku notowanym w latach 2001-2003. Najwięcej BIZ napłynęło do Polski w 2000 r. i osiągnęły one wówczas poziom ponad 10 mld USD. W dwóch kolejnych latach zmniejszyło się zainteresowanie zagranicznych inwestorów naszym krajem, które wynikało z ogólnego pogorszenia się zarówno polskiej, jak i światowej gospodarki. Tendencja spadkowa została zahamowana w 2003 r., w którym napływ BIZ ukształtował się na poziomie 6,4 mld USD. Kolejny rok (2004) przyniósł znaczny wzrost napływu BIZ do Polski i odbudowę pierwotnej skali inwestowania. Wartość zainwestowanego kapitału wynosiła 7,86 mld USD i była o 22,8% wyższa w porównaniu z rokiem poprzednim. Napływ BIZ w 2004 r. był trzecim co do wielkości napływem BIZ do Polski od momentu transformacji ustrojowej (rys. 4). Wynik ten jest również potwierdzeniem trzyletniego rosnącego tren-

du napływu BIZ do Polski. Wzrost jest konsekwencją wejścia Polski do Unii Europejskiej i jest to sytuacja podobna do sytuacji w innych krajach regionu Europy Środkowo-Wschodniej, w których również odnotowano wzrost BIZ po przystąpieniu do struktur unijnych. Jednym z powodów rosnącego zainteresowania zagranicznych inwestorów Polską jest również polepszająca się sytuacja gospodarcza oraz niskie koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Rosnące zainteresowanie można zaobserwować nie tylko wśród wielkich zagranicznych koncernów, lecz również pośród małych i średnich przedsiębiorstw z zagranicy.

Rys. 4. Napływ kapitału zagranicznego do Polski w latach 1999-2004 (w mld USD)

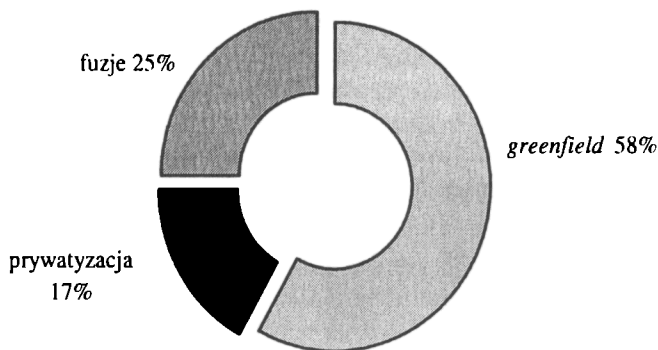
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiIZ.

Wysoki poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych potwierdza tezę, iż Polska jest atrakcyjnym krajem do lokowania tego typu inwestycji przez zagraniczne przedsiębiorstwa. W raporcie UNCTAD World Investment Report 2005 podane są wyniki badań dotyczących najatrakcyjniejszych inwestycyjnie krajów na świecie, z których wynika, że Polska znajduje się na 8 miejscu w opinii ekspertów.

Struktura zagranicznych inwestycji w Polsce uległa przekształceniom w ostatnich latach. Wyraźnie wzrosło zainteresowanie inwestycjami typu *greenfield*, które jeszcze w 2002 r. stanowiły tylko 37% ogólnego napływu BIZ do Polski, natomiast już w 2004 r. inwestycje tego typu sięgnęły 58% wszystkich BIZ (rys. 5). Odwrotną sytuację odnotowuje się w udziale prywatyzacji, która w 2002 r. stanowiła 36% ogółu napływu BIZ do Polski, natomiast już dwa lata później tylko 17%.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w 2004 r. pochodziły głównie z krajów, które były pierwotnymi członkami Unii Europejskiej. Udział tych inwestycji w całym napływie do Polski wynosił 70%. Największym inwestorem w Polsce była Francja, która zainwestowała 1,57 mld USD, co stanowiło 20% wartości ogółu napływu BIZ do Polski. Inwestorzy francuscy zdołali utrzymać pozycję lidera uzyskaną w 2003 r., w którym zainwestowali 1,38 mld USD. Na drugim miejscu znaleźli się przedsiębiorcy z USA, z łącznym zainwestowanym kapitałem o wartości 1,43 mld USD, co stanowiło 18% ogółu napływu BIZ do Polski. Trzecie miejsce zajęły korpo-

racje międzynarodowe, które wydały 1,3 mld USD na inwestycje w Polsce (ok. 17% wszystkich BIZ). W pierwszej trójce nie znaleźli się inwestorzy z Holandii, którzy w 2003 r. zajmowali drugą pozycję z zainwestowaną kwotą równą 986 mln USD, natomiast w 2004 r. pozycję piątą z kapitałem równym 981,7 mln USD.

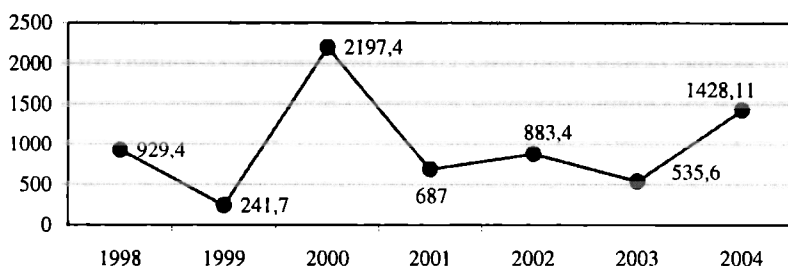
Rys. 5. Udział poszczególnych form napływu BIZ do Polski w 2004 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PALiIZ.

W roku 2004 można zaobserwować również wzrost zainteresowania naszym krajem inwestorów z Azji. Zarówno inwestorzy z Republiki Korei, jak i z Japonii zwiększyli zainwestowany kapitał w naszym kraju w porównaniu do 2003 r. i awansowali kolejno na 10 miejsce (z 16) i 13 miejsce (z 23). Koreańczycy zainwestowali w Polsce 202 mln USD, natomiast Japończycy 108,4 mln USD.

5. Napływ BIZ do Polski z USA w latach 2003 i 2004

Inwestycje amerykańskich przedsiębiorstw odgrywają znaczącą rolę w napływie BIZ do Polski. Stała się ona miejscem atrakcyjnym dla Amerykanów, którzy coraz częściej wybierają nasz kraj jako miejsce docelowe swoich inwestycji. Napływ amerykańskich BIZ ulega ciągłym zmianom i różny jest ich procentowy udział w ogóle napływu BIZ do Polski. Najwyższy poziom inwestycji miał miejsce w 2000 r., kiedy to odnotowano aż 2197,4 mln USD, które napłynęły w formie BIZ ze Stanów Zjednoczonych do Polski. Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez inwestorów mających swoją siedzibę w USA w 2003 r. kształtowała się na poziomie 535,6 mln USD (rys. 6) i oznacza to prawie 40-procentowy spadek w porównaniu do roku poprzedniego. Tendencja spadkowa została zahamowana w 2004 r., w którym odnotowano wzrost inwestycji do poziomu 1428,11 mln USD, natomiast w ujęciu procentowym stanowiło to poprawę o ok. 177% w stosunku do 2003 roku.

Rys. 6. Napływ BIZ z USA do Polski w latach 1998-2004 (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAliIZ.

W pierwszej dziesiątce listy największych inwestorów zagranicznych w Polsce na 2004 r. publikowanej przez PAliIZ znalazło się dwóch inwestorów pochodzących ze Stanów Zjednoczonych. Pierwszym z nich jest inwestor Apollo Rida, który jest jednocześnie największym inwestorem zagranicznym w Polsce w 2004 roku. Jest to firma z branży nieruchomości, która zainwestowała w naszym kraju w omawianym roku 800 mln USD. Drugim amerykańskim inwestorem na liście jest IVAX Corporation, który uplasował się na siódmej pozycji z zainwestowanym kapitałem równym 210 mln USD. Poza pierwszą dziesiątką znajduje się 116 innych amerykańskich inwestorów, którzy łącznie dokonali inwestycji na kwotę 10 163,7 mln USD. Wśród nich znajduje się koncern samochodowy General Motors Corporation, który zajmował czwartą pozycję na liście opublikowanej w 2003 r., z zainwestowanym kapitałem w danym roku wartym 210 mln USD.

Tabela 1. Łączne inwestycje największych koncernów amerykańskich w Polsce do 2004 roku (w mln USD)

Nazwa firmy	Kapitał zainwestowany	Sektor
Citigroup	1300	bankowość
Apollo-Rida Poland Llc.	1300	nieruchomości
General Motors Corporation	1010	motoryzacyjny
Enterprise Investors	914,5	finansowy
IPC	450,87	papierniczy
General Electric Corporation (GE)	400	produkcyjno-finansowy
Delphi Automotive Systems	380	motoryzacyjny
PepsiCo	275	spożywczy
IVAX Corporation	210	farmaceutyczny
GATX Rail Overseas Holding Corporation	202,3	transportowy
Epstein	200	budownictwo
AVON International Operations INC.	176,3	kosmetyczny
F & P Holding Company Inc.	164	metalurgiczny
Mars Inc.	160	spożywczy
McDonald's	148	spożywczy

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy największych inwestorów przygotowanej przez PAliIZ.

Piętnastu największych inwestorów amerykańskich do 2004 r. zainwestowało w naszym kraju łącznie 7290,97 mln USD, co stanowiło prawie 72% napływu BIZ ze Stanów Zjednoczonych do Polski. Inwestorzy pochodzili głównie z sektora bankowego, motoryzacyjnego i spożywczego. Korzystne jest to, iż inwestują u nas nie tylko wielkie koncerny amerykańskie, lecz również małe i średnie przedsiębiorstwa zza oceanu (tab. 1).

Wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych ze Stanów Zjednoczonych w 2004 r. pozwala sądzić, iż amerykańskie firmy przejawiają rosnące zainteresowanie przeniesieniem produkcji lub usług do Polski. Napawają optymizmem również plany inwestycyjne podmiotów z USA podawane przez PALiIZ i można przypuszczać, że udział tych inwestycji w ogólnym napływie BIZ do Polski będzie wykazywał tendencję rosnącą w przyszłym okresie.

6. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza napływu BIZ zarówno na świecie, jak i w Polsce w latach 2003 i 2004 pokazuje, że trend spadkowy odnotowany w latach 2001 i 2002 został zahamowany i obecnie wartość inwestycji zagranicznych przepływających między państwami rokrocznie ulega powiększeniu. Światowe przepływy BIZ w 2004 r. nie dorównały jeszcze swoją wielkością nakładom z 2000 r., kiedy to inwestycje zagraniczne osiągnęły rekordowy poziom, jednak zanotowano wyraźne ożywienie w tej materii, spowodowane dobrym stanem gospodarki światowej.

Polska, podobnie jak i inne kraje regionu Europy Środkowo-Wschodniej, staje się atrakcyjnym miejscem lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Coraz więcej przedsiębiorstw zagranicznych postanawia przenieść tutaj swoje zakłady, a czynnikiem przyciągającym inwestorów są m.in. działania władz zarówno centralnych, jak i samorządowych. Do Polski najczęściej inwestycji napływa łącznie z krajów UE-15, jednak ważną rolę odgrywają także inwestorzy amerykańscy i azjatyccy. Dążąc do zwiększenia strumienia napływu BIZ do Polski, powinniśmy wykorzystywać nasz atut, którym jest dobrze wykształcona i względnie tania siła robocza, która może być ważnym czynnikiem w procesie decyzyjnym dotyczącym inwestycji zagranicznych. Poprzez fakt, iż staliśmy się członkiem Unii Europejskiej, jesteśmy krajem o większej wiarygodności gospodarczej, co jest bardzo istotne dla potencjalnych inwestorów zagranicznych, których niewątpliwie będzie przybywać w Polsce w kolejnych latach.

Literatura

- Biznes międzynarodowy – obszary decyzji strategicznych*, red. M.K. Nowakowski, Wyd. Key Text, Warszawa 2000.
- Współczesna gospodarka światowa*, red. A.B. Kisiel-Łowczyc, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003.

Międzynarodowe stosunki gospodarcze, red. J. Rymarczyk, PWE, Warszawa 2006.

UNCTAD, *World Investment Report 2005 – TNCs and the Internationalization of R&D*.

UNCTAD, *World Investment Report 2004 – The Shift Towards Services*.

www.paiz.gov.pl.

www.imd.ch.

THE INFLOW OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT TO POLAND BETWEEN 2003 AND 2004 WITH A FOCUS ON INVESTMENTS FROM THE UNITED STATES

Summary

The Polish economy, in order to prosper, needs a flow of foreign direct investments (FDI). The course of inflow of FDI to Poland was initiated after political transformation and reached the highest level in the late ninety's and in the year 2000. Polish government predicts that also in the year 2006, the intensity of foreign direct investments will amount to 10 billion dollars. This outlook seems real for the sake of Poland ranked on the second position among Central and Eastern European countries in FDI in 2004. Due to globalization processes, investors are looking for countries which offer them better conditions to do business. Lower wages and Corporate Income Taxes (CIT) draw foreign investors, which is why year by year Poland is becoming a more attractive place on the map to locate business. The majority of the foreign capital was invested in Poland by 15 EU countries but American and Asian investors also played an important role.